

Osaamisesta kasvua, ratkaisuja ja hyvinvointia

SISÄLLYS

1. Taustaa	3
2. Nostetaan Suomen koulutus- ja osaamistasoa	4
3. Rakennetaan osaamisesta kasvua pienenevien ikäluokkien Suomessa	6
4. Tehdään Suomesta jatkuvan oppimisen suunnannäyttäjää	7
5. Kehitetään koulutusjärjestelmän avoimuutta ja kansainvälisyyttä	8
6. Osaaminen, tiede ja sivistys ratkaisevat maailman suuret ongelmat	9

Hyväksytty 20. 4. 2021
Kuvat: Ida Pimenoff
Grafiikat ja taitto: Liisa Valtonen
ISBN: 978-952-7281-43-7

1. Taustaa

Osaaminen, tiede ja sivistys ovat Suomen tärkeimpiä voimavaroja. Sivistys on jokaisen suomalaisen perusoikeus. Akava pitää suomalaisten osaamistason nostamista yhtenä aikamme tärkeimmistä yhteiskunnallisista tavoitteista. Sen saavuttaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja panostuksia korkeakoulutukseen. Maailmanlaajuiset ongelmat tänään ja tulevaisuudessa voidaan ratkaista tieteellä ja korkealla osaamisella. Oli kyse työllisyydestä, ilmastonmuutoksen hillitsemisestä tai eriarvoisuuden vähentämisestä, osaamisella on keskeinen merkitys. Tutkitun tiedon asema yhteiskunnassa ja päätöksenteon kulmakivenä pitää turvata. Demokratian toteutuminen vaatii tieteen ja tutkimuksen vapautta sekä luottamusta niiden tuloksiin.

Suomella on edessään monia osaamiseen ja koulutukseen liittyviä vaikeita kysymyksiä. Kuinka varmistamme osaavan työvoiman riittävyyden, vaikka ikäluokat pienenevätkin? Miten turvaamme jokaiselle suomalaiselle mahdollisuuden jatkuvaan oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen? Kaikki nämä ovat kansakuntamme menestyksen, työllisyyden ja kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta keskeisiä kysymyksiä. Suomi voi palata kasvun tielle vain riittävän vahvalla osaamis pääomalla.

Tässä ohjelmassa Akava esittää ratkaisunsa, joiden avulla luomme osaamisesta kasvua ja huomisen hyvinvointia.

2. Nostetaan Suomen koulutus- ja osaamistasoa

Vain osaamiseen panostamalla ja suomalaisten koulutusastetta nostamalla varmistamme, että menestymme myös tulevaisuudessa. Akava pitää tärkeänä, että tulevaisuudessa vähintään 50 prosenttia nuorista ikäluokista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tavoitteen saavuttaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja järjestelmällisiä panostuksia koulutusjärjestelmän toimivuuteen.

Opetuksen ja koulutuksen pitää perustua tutkittuun tietoon. Opetus- ja tutkimushenkilöstön on annettava tehdä rauhassa työtään ilman pelkoa häirinnästä tai maalittamisesta. Jotta koulutustaso saadaan nousuun, Suomessa on panostettava tulevaisuudessa erityisesti koulutuksen läpäisyyn, saavutettavuuteen ja tasa-arvoon.

1. Lisätään edelleen korkeakoulujen aloituspaikkoja erityisesti työvoimapolusta kärsiville aloille. Lisäyksille turvataan riittävä rahoitus ja ne perustuvat tuoreeseen ennakointitietoon ja työmarkkinoiden tarpeeseen. Aloituspaikkalisäyksen lisäksi tarvitaan työelämän kehittämistä työvoiman pysyvyyden vahvistamiseksi.

Akava pitää tärkeänä, että tulevaisuudessa vähintään 50 prosenttia nuorista ikäluokista suorittaa korkeakoulututkinnon.

- 2.** Vahvistetaan koulutuksen läpäisyä kaikilla koulutusasteilla. Vahvistetaan opintojen ohjaus- ja tukipalveluita ja luodaan riittävä tietopohja keskeytyksiin johtavista tekijöistä.
- 3.** Ikäluokkien pienenemisestä koituvat säästöt kohdennetaan koulutukseen ja osaamisen vahvistamiseen.
- 4.** Parannetaan koulutuksen saavutettavuutta panostamalla korkeakoulutuksen digitalisaatioon, verkostomaiseen yhteistyöhön, korkeakoulupedagogiikkaan ja uuteen teknologiaan. Oppimisympäristöjen ja pedagogiikan kehittämisessä otetaan huomioon erilaiset oppimistavat.
- 5.** Edistetään koulutuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta laajasti. Estetään alojen sukupuolittumista eli segregatiota.
- 6.** Kehitetään koulutusjärjestelmää koulutuksen ja tutkimuksen laatu edellä. Suomessa pitää panostaa oppilaitosten profiilien vahvistamiseen sekä toiminnan, rahoituksen ja ohjauksen uudistamiseen. Lisätään kansainvälistä opetus- ja tutkimusyhteistyötä.
- 7.** Suomessa pitää olla jatkossakin sekä yliopistoja että ammattikorkeakouluja. Niillä on erilliset tehtävät, tutkinnot ja tarkoitukset. Niitä on kehitettävä omista lähtökohdistaan, kuitenkin yhteistyöhön kannustaen.
- 8.** Yliopistojen tavoitetutkintona pitää olla edelleen maisterin tutkinto ja niissä pitää olla myös kandidaattikoulutusta. Jokaisella yliopistolla pitää olla myös tulevaisuudessa oikeus myöntää tohtoritutkintoja koulutusaloiltaan.
- 9.** Väitöskirjatutkijoita valittaessa kohdellaan tasa-arvoisesti maistereita ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita. Keskeistä on hakijan tieteellinen potentiaali.
- 10.** Tehdään korkeakouluista Suomen parhaita työpaikkoja. Vahvistetaan opetustyön arvostusta korkeakoulutuksessa ja kannustetaan oppilaitoksia vastuulliseen työnantajuuteen.
- 11.** Korkeakoulutuksen rahoitusjärjestelmää kehitettäessä panostetaan ennakoitavaan, nykyistä korkeampaan perusrahoituksen osuuteen ja korkeakoulujen yhteistyön kannusteisiin ja mahdollisuuksiin.

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja on kehitettävä omista lähtökohdistaan kannustaen yhteistyöhön.

3. Rakennetaan osaamisesta kasvua pienenevien ikäluokkien Suomessa

Koulutus on paras keino työllisyyden ja osallisuuden turvaamiseksi. Edessämme on kuitenkin uudella tavalla vaikea tilanne: ikäluokat pienenevät ja etenkin korkeakoulutettu väestö keskittyy suurten kaupunkiseutujen ympärille. Myös koulutuksen läpäisyn haasteet ovat todellisia. Koulutiensä aloittavien lasten lähtötaustat ovat moninaisemmat kuin aikaisemmin ja oppilaiden edellytykset menestyä koulussa vaihtelevat.

Osaamisen tarve ei vähene, vaikka ikäluokat pienenevät. Tähän yhtälöön Suomen on löydettävä ratkaisu. Akava katsoo, että ratkaisuna on vahvistaa koulutusjärjestelmää ja väestön osaamistasoa sekä turvata riittävä rahoitus.

Koulutus on paras keino työllisyyden ja osallisuuden turvaamiseksi.

12. Varmistetaan, että jokainen lapsi ja nuori saa peruskoulusta ja toiselta asteelta riittävät tiedot ja taidot menestyäkseen elämässä ja jatko-opinnoissa.

13. Vahvistetaan lukutaitoa ja kannustetaan erityisesti lapsia ja nuoria lukemaan.

14. Kehitetään lasten ja nuorten luonnontieteellis-matemaattisia (luma) taitoja. Kiinnitetään huomiota luma-osaamisen vahvistamiseen toisella asteella, erityisesti ammatillisessa koulutuksessa.

15. Yrittäjyyskasvatusta ja -koulutusta tulee edelleen kehittää kaikilla koulutusaloilla ja -asteilla.

16. Säilytetään toisen asteen koulutuksen duaalimalli sekä lukion että ammatillisen koulutuksen vahvuudet. Koulutusmuodoilla on omat yhteiskunnalliset tehtävänsä ja tarpeensa. Molemmat takaavat jatko-opintokehityksen korkea-asteelle. Lukiota kehitetään jatkossakin yleissivistävänä koulutusmuotona ja ammatillista koulutusta työelämälähtöisen osaamisen tuottajana.

17. Panostetaan lasten, nuorten ja opiskelijoiden mielenterveyspalveluiden toimivuuteen ja saavutettavuuteen. Opiskelukyky on resurssi, jota pitää vaalia erityisellä huolella.

18. Tehdään siirtymät koulutusasteelta toiselle sujuviksi. Tarjotaan nuorille tukea ja apua valintoihin. Opintojen ohjaus ja nuorten yksilöllinen kohtaaminen ovat keskeisiä.

19. Kuntien ja samalla niiden koulutuspalveluiden toimintakyky varmistetaan muun muassa kuntien yhteistyössä tuottamalla palveluilla.

4. Tehdään Suomesta jatkuvan oppimisen suunnannäyttäjä

Jatkuvan oppimisen edelläkävijäksi nouseminen edellyttää, että oppilaitosten välistä yhteistyötä lisätään. Digitaalisiin palveluihin on panostettava siten, että jatkuvan oppimisen palvelut saa yhdestä paikasta. Kansalaisilla pitää olla tiedot ja palvelut oman osaamisen päivittämiseen.

Samalla kun tuetaan koulutuksessa aliedustettujen ryhmien osallistumista, on tärkeää huolehtia myös korkeakoulutettujen osaamisen kehittämisen ja uraohjauksen palveluista sekä mahdollisuuksista osallistua koulutukseen. Korkeakoulutettujen urapolku ja koulutustarpeet eivät lopu yhteen tutkintoon. Työelämän vaatimusten vuoksi erikoistuminen ja lisä- ja täydennyskoulutuksen hankkiminen on usein välttämätöntä. Tarvitsemme uusia tapoja, joilla työikäiset voivat täydentää ja päivittää osaamistaan vastaamaan työelämän muuttuviin tarpeisiin.

20. Kehitetään kaikilla koulutusasteilla oppilaiden ja opiskelijoiden geneerisiä taitoja, kuten analyyttinen päättely, ongelmanratkaisu, kirjoittaminen sekä kielen hallinta. Nämä taidot luovat pohjan jatkuvalle oppimiselle.

21. Hyödynnetään digitalisaation mahdollisuudet sekä koulutuksen tarjoamisessa että saavutettavuuden lisäämisessä. Tuodaan yhteen kansalaisten ja työpaikkojen jatkuvaa oppimista tukevien digipalveluiden hallinnointi ja kehittäminen. Luodaan kanavia, joiden avulla ihmiset löytävät koulutustarjonnan ja tunnistavat osaamistarpeensa.

22. Luodaan lisää tiiviitä, työelämälähtöisiä kokonaisuuksia osaamistason nostamiseen ja päivittämiseen.

23. Kehitetään avoimen ammattikorkeakoulun ja yliopiston tarjontaa. Luodaan avoimen ammatillisen koulutuksen malli, jossa voi opiskella tutkinnon osia tai pienempiä kokonaisuuksia. Vahvistetaan TE-palvelujen ja oppilaitosten välistä yhteistyötä.

24. Otetaan käyttöön hakevan toiminnan malli koulutuksessa aliedustettujen työikäisten ohjaamiseksi jatkuvan oppimisen palveluihin.

25. Sosiaaliturvan uudistuksessa huolehditaan siitä, etteivät toimeentuloa turvaavat etuudet estä osaamisen kehittämistä työuran eri vaiheissa.

26. Aloitetaan urakatsaukset eli työelämätaitojen tarkastusjaksot, joissa tarjotaan tukea osaamisen kehittämiseen. Osaamissetelillä voidaan kannustaa ja tukea osaamisen kehittämistä. Kevennetään työnantajan kustantaman koulutuksen verotusta: laajennetaan kokeiluna koulutuksen verovapautta 1 500 euroon.

27. Päivitetään opintovapaalakia säännöksillä osa-aikaisesta opintovapaasta.

5. Kehitetään koulutusjärjestelmän avoimuutta ja kansainvälisyyttä

Suomea pitää uudistaa avoimemmaksi ja kansainvälisemmäksi: edistää liikkuvuutta, panostaa osaamiseen ja sivistykseen sekä huolehtia kilpailukyvvystä. Samalla kun suomalaisten kansainvälisyyttä lisätään, on tärkeää estää aivovuotoa lisäämällä Suomen houkuttelevuutta.

Kansainvälisten asiantuntijoiden sekä kansainvälisten opiskelijoiden määrää pitää kasvattaa. Väestön monimuotoistuminen on huomioitava palvelujärjestelmän kokonaisuutta kehitettäessä. Akavan tavoitteena on, että Suomi on myös jatkossa turvallinen ja toimintakykyinen maa, jossa jokaisen on hyvä tehdä työtä, yrittää, opiskella, tutkia ja perustaa perhe kansallisuuteen tai alkuperään katsomatta.

28. Lisätään osaamis- ja työperäistä maahanmuuttoa, lisätään koulutusjärjestelmän kansainvälisyyttä muun muassa opiskelija-, tutkija- ja henkilöstövaihdon keinoin ja ehkäistään aivovuotoa Suomesta ulkomaille.

29. Hyödynnetään Erasmus+ -ohjelman tarjoamia kansainvälistymismahdollisuuksia. Eripituisilla kansainvälistymisjaksoilla turvataan eri koulu-

**Uudistetaan
Suomea
avoimemmaksi
ja kansainväli-
semmäksi:
edistetään
liikkuvuutta,
panostetaan
osaamiseen ja
sivistykseen sekä
huolehditaan
kilpailukyvvystä.**

tusasteilla ja elämäntilanteissa olevien perus- ja jatko- sekä erikoistuvien opiskelijoiden sekä opettajien ja muun henkilöstön osallistumismahdollisuudet.

30. Laajennetaan vastavalmistuneiden osallistumismahdollisuuksia Erasmus+ -ohjelmaan. Tavoitellaan mahdollisuutta osallistua ohjelman toimenpiteisiin nykyistä myöhemmin (2–3 vuotta) valmistumisen jälkeen.

31. Lisätään monikielisiä varhaiskasvatuspalveluita ja varhennetaan vieraiden kielten opetusta sekä lisätään valinnaisuutta kielivalintoihin jo peruskoulussa. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvalle henkilölle säädetään oikeus saada suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta varhaiskasvatuksesta toisen asteen loppuun asti.

32. Lisätään kotimaisten kielten opintoja korkeakoulututkintoihin ja myönnetään jokaiselle Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneelle automaattisesti pysyvä oleskelulupa.

6. Osaaminen, tiede ja sivistys ratkaisevat maailman suuret ongelmat

Tieteelle ja laadukkaalle tutkitulle tiedolle on nykyisin suurempi tarve kuin koskaan aikaisemmin.

Sivistysvaltiossa tieteellä on itseisarvoinen asema. Päätöksenteko perustetaan tutkittuun tietoon. Tieteelle ja laadukkaalle tutkitulle tiedolle on nykyisin suurempi tarve kuin koskaan aikaisemmin.

Akava painottaa vahvan tutkimusrahoituksen tärkeyttä. Suomen pitää panostaa siihen, että perustutkimuksen rahoitus on ennakoitavaa ja luotava uskottava polku kohti tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan 4 prosentin osuutta bruttokansantuotteesta. Tavoitteet ovat kunnianhimoisia ja niiden saavuttaminen vaatii rohkeita toimenpiteitä ja korkeampaa tavoitetasoa.

Tiede on ainoa todellinen vaihtoehto maailman suurten ongelmien ratkaisemiseksi. Se on paras turvamme maailman muutoksessa. Oli kyse sitten ilmastonmuutoksesta, biodiversiteetin kaventumisesta, muoviongelmaista, globaalista eriarvoisuudesta tai pandemiaista, tiede on kaikkien ratkaisujen ytimessä. Suomen pitää olla kokoaan suurempi tiedemaa, nyt ja tulevaisuudessa. Se vaatii rahoitusta, tietoisia päätöksiä ja rohkeaa politiikkaa.

33. Päätöksenteon pitää perustua tutkittuun tietoon ja vahvaan evidenssiin. Torjutaan tiedevastaisuutta ja panostetaan tutkitun tiedon näkyvyyteen sekä tutkijoiden asemaan yhteiskunnassa.

34. Tutkimuksen rahoitusinstrumentteja pitää koota nykyistä suuremmiksi ja vaikuttavammiksi kokonaisuuksiksi. Rahoitusjärjestelmän pirstaleisuutta ja tutkijoiden kuormitusta tulee vähentää.

35. Nostetaan apurahojen verovapauden alaraja 30 000 euroon ja vapautetaan näin lisää rahaa tutkimustyöhön.

36. Vahvistetaan tieteen ja tutkimuksen rahoitusta sekä kotimaassa että EU-tasolla. Euroopan asemaa tieteen vahvana alueena pitää vahvistaa entisestään.

37. Korkeakoulujen opetus- ja tutkimushenkilöstön luomien aineistojen oikeudet eivät saa siirtyä jatkossakaan työnantajalle.

38. Luodaan tohtorikoulutetuille väyliä työllistyä laaja-alaisesti työelämän eri sektoreille sekä lisätään yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja yritysten välistä yhteistyötä.

39. Kansallisten TKI-panostusten osuus pitää nostaa yli neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta, josta julkisten panostusten osuuden pitää ylittää 1,5 prosenttia.

40. Vahvistetaan ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia saada rahoitusta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. TKI on myös ammattikorkeakoulujen lakisääteinen tehtävä.

**Vahvistetaan
tieteen ja
tutkimuksen
rahoitusta sekä
kotimaassa että
EU-tasolla.**

